

Seksueel
grensoverschrijdend
gedrag in de
jeugdsport

DR. TINE
VERTOMMEN,
THOMAS MORE
HOGESCHOOL

ONGELIJK SPEL

SEKSUEEL
GEWELD
IN DE
KINDER- EN
JEUGDSPORT

Waarom ben ik hier?

MA Ethiek en Criminologie (VUB)
PhD Geneeskunde (UAntwerpen)

Ervaring in topsport

Vlaamse en internationale
onderzoeksprojecten, samen met
wetenschappers,
sportorganisaties, en 'survivors'

Coördinator IRNOVIS

Overzicht

1. Introductie van het thema
2. Getuigenis deel 1
3. Mythes over het voorkomen van SGG in de sport
4. Getuigenis deel 2
5. Impact en aanpak
6. Vragen en discussie

Spreeken we dezelfde taal?

1. **aanranding van de eerbaarheid:** een slachtoffer wordt op een fysieke of andere manier gedwongen om ongewenste seksuele handelingen uit te voeren of te ondergaan.
2. **verkrachting:** slachtoffer wordt gedwongen tot seks mét penetratie
3. **openbare schennis van de goede zeden:** is 'alles wat van aard is om een seksueel schandaal te verwekken'.
4. **aanzetten tot ontucht en (onvrijwillige) prostitutie:** ontucht is iemand overhalen tot onzedelijke seksuele daden

Elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering, in verbale, non-verbale of fysieke zin, opzettelijk of onopzettelijk, die door de persoon die het ondergaat als ongewenst of gedwongen wordt ervaren.

Seksueel geweld: een continuüm

Continuum of Harm

Sexual Harassment

Sexual Assault

ONGELIJK SPEL

SEKSUEEL
GEWELD
IN DE
KINDER- EN
JEUGDSPORT

MYTHER
In de/mijn sport
gebeurt dat niet

Sport = goed?

Sport als fysiek, psychisch en sociaal goed

Latere seksuele start (Sabo, 1998)
Beschermt tegen delinquent gedrag
(Nichols, 2007)

**Protection
hypothesis?**

Risicofactoren in de danssport?

- ✓ Coach/lesgever-sporter asymmetrie
- ✓ Druk van competitie
- ✓ Cultuur van lichamelijkheid + je lichaam als tool
- ✓ Tolerantie en normalisering van intiem lichaamscontact
- ✓ Problematische genderratio in machtsposities – is dat zo?
- ✓ Jonge aanvangsleeftijd
- ✓ Praktische gelegenheden
- ✓ Mateloze ambities van sporters en entourage
- ✓ ...

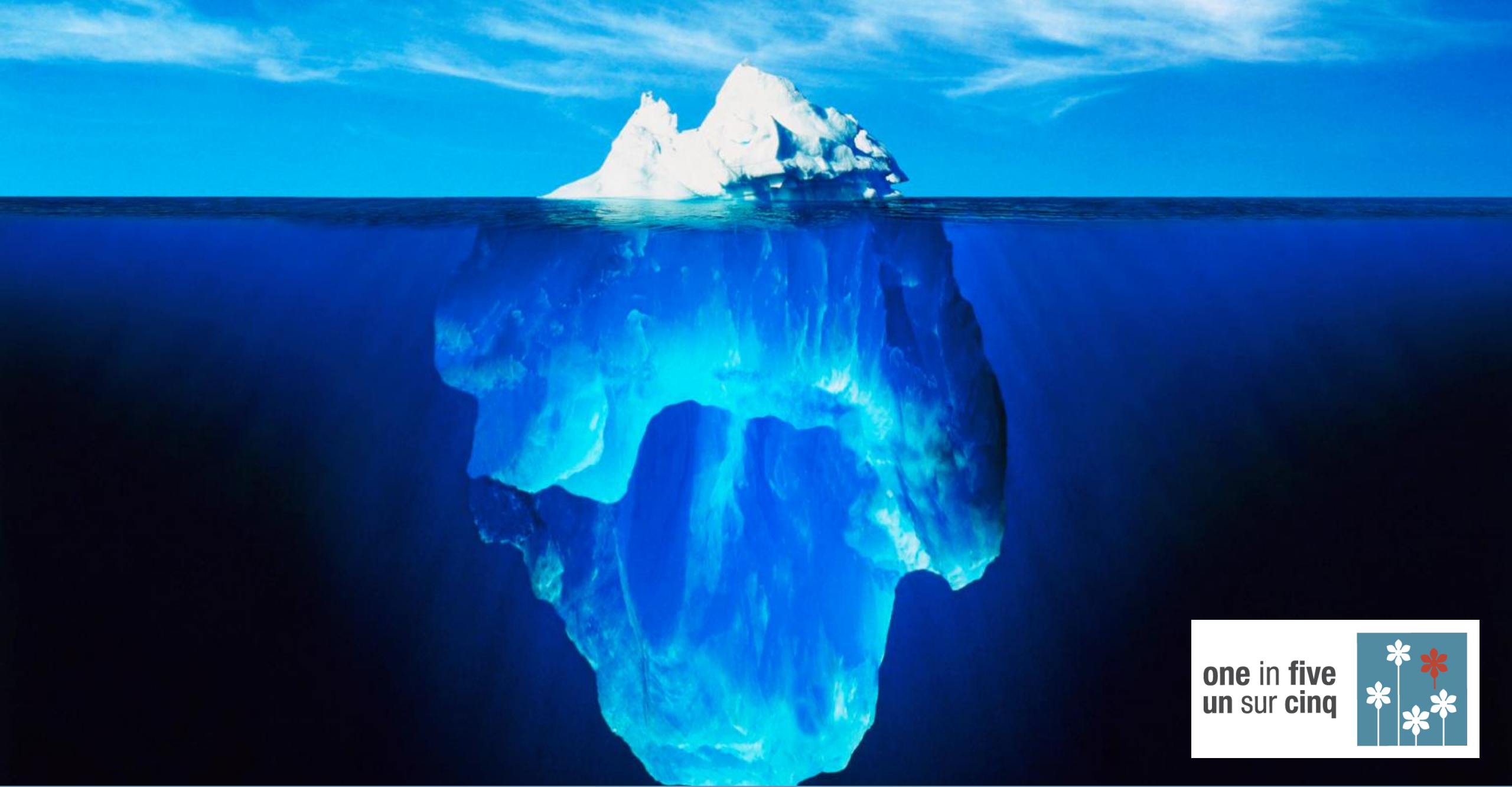

Het verhaal van Jolien

Verhaal delen om taboe te doorbreken

one in five
un sur cinq

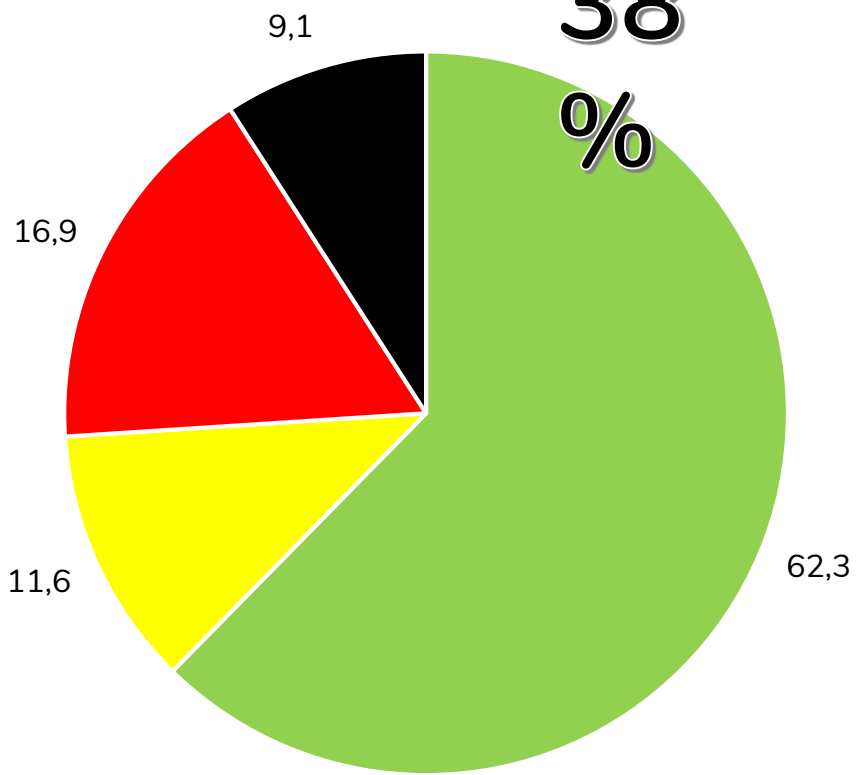
Dark number of violence

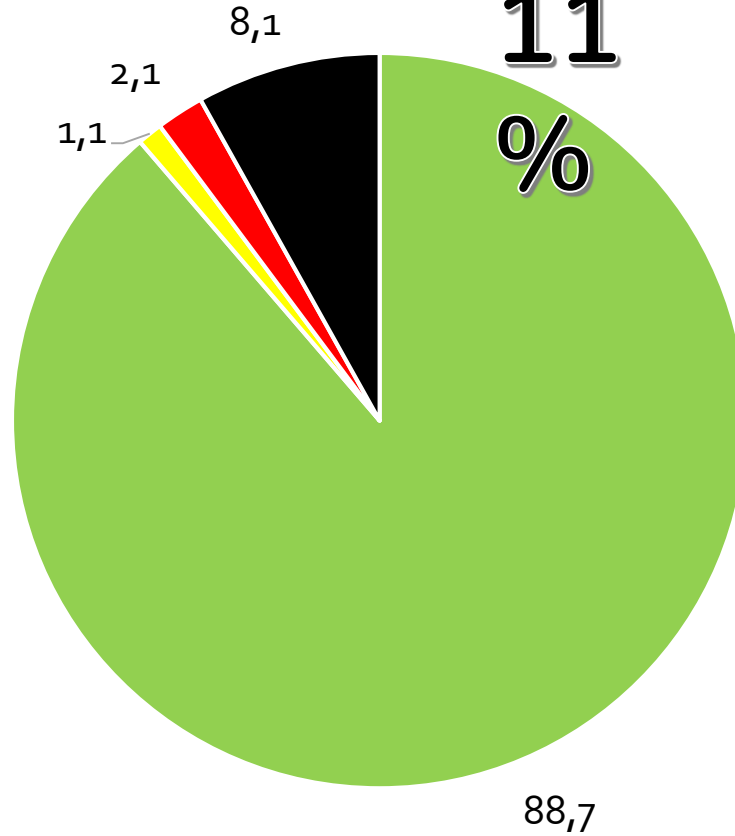
Psychological violence

38
%

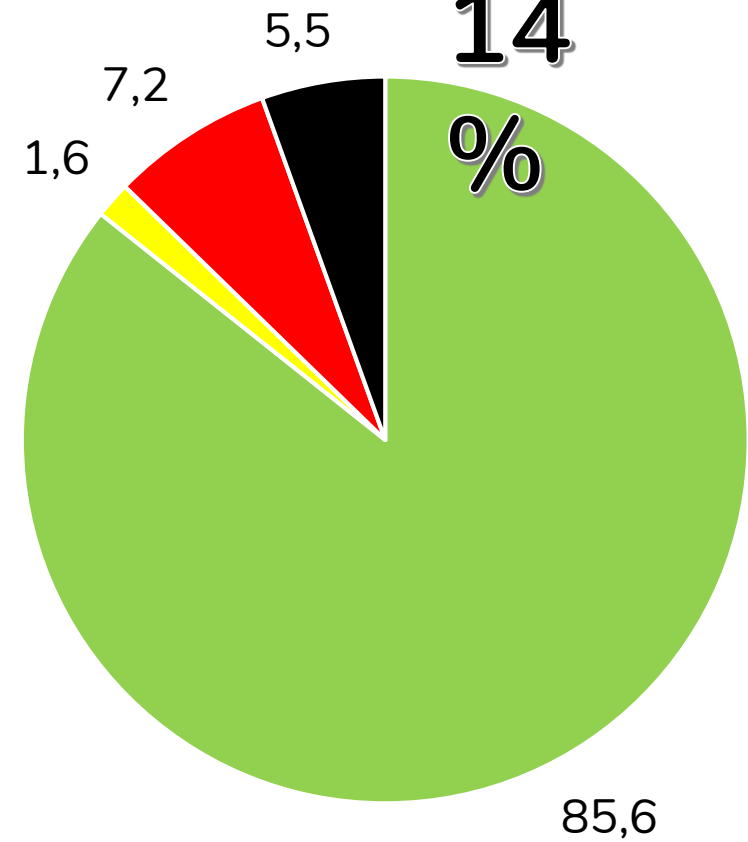
Physical violence

11
%

Sexual violence

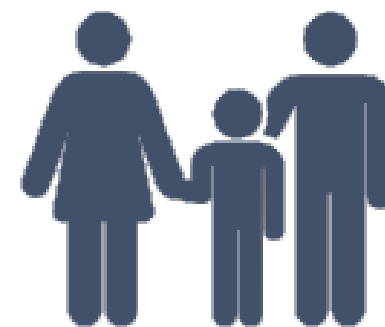
14
%

- No
- Mild
- Moderate
- Severe

Violence against Athletes Questionnaire (VTAQ)

Nieuwe vragenlijst (uit Canada) waarmee we alle types geweld kunnen meten door medesporters, trainers en ouders in de context van de sport.

Factoren VTAQ

Sporter

Fysiek GG
Psychisch GG
Seksueel GG

Coach

Fysiek GG
Psychisch GG
Instrumenteel GG
Seksueel GG

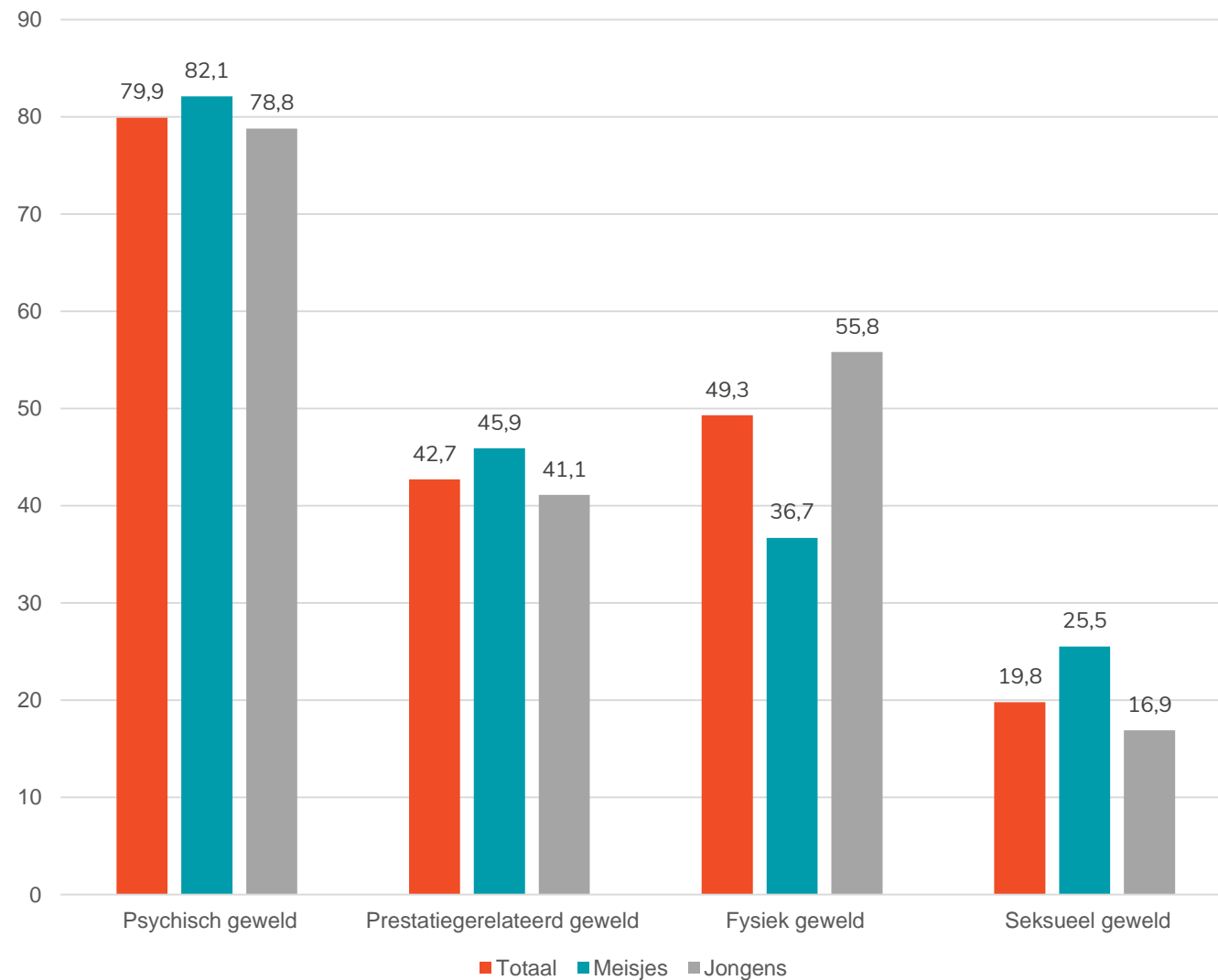
Ouder

Fysiek GG
Psychisch GG
Instrumenteel GG

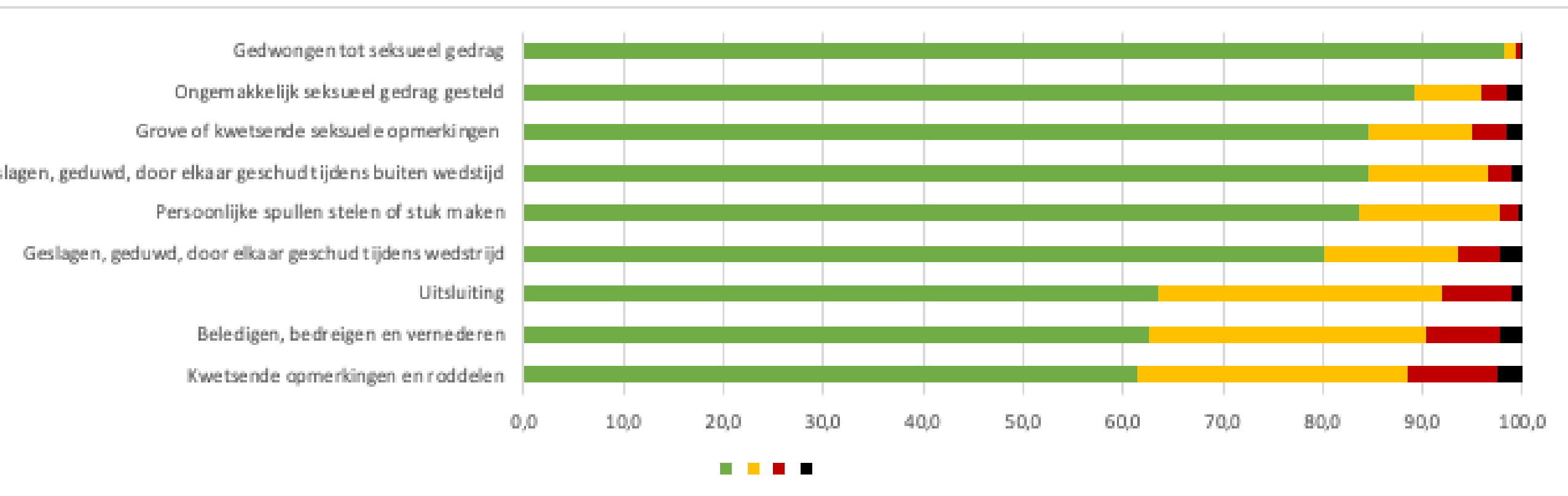
Violence Towards Athletes Questionnaire

- Cijfers uit Prevalentieonderzoek met 769 jonge sporters in 2020

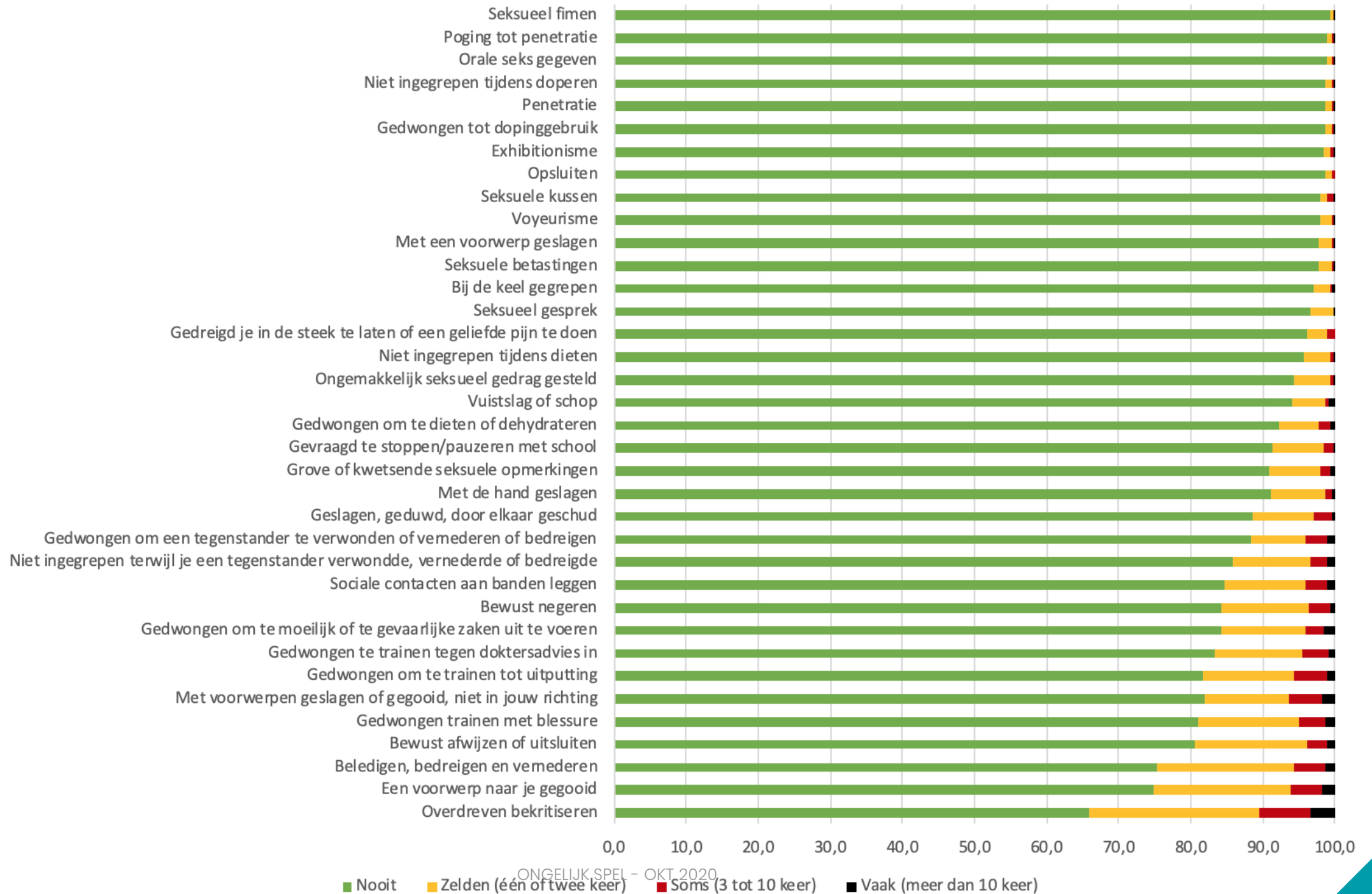

	GG door sporter	GG door trainer	GG door ouder
Teamsporten	Meer FGG	Meer PGG en FGG	Meer PGG en InstGG
(Inter-)nat competitie		Meer InstGG	Meer PGG, InstGG en FGG
+10 trainingsuren	Meer PGG en FGG	Meer PGG, InstGG en FGG	Meer PGG, InstGG en FGG
LGBT		Meer PresGG	Meer InstGG
G-sporters	Meer SGG	Meer SGG	

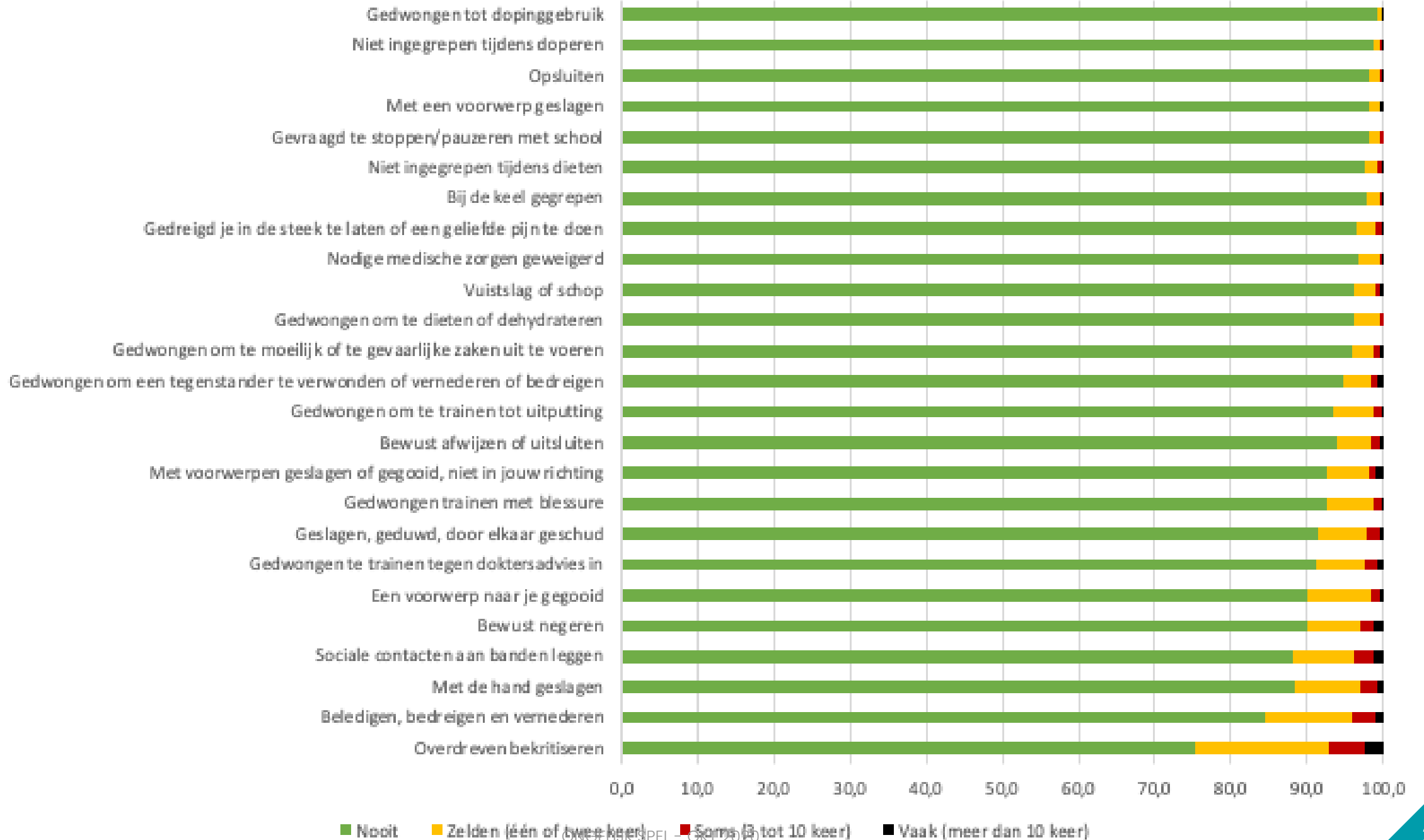
Prevalentie sporter

Prevalentie trainer

Prevalentie ouder

Indicaties

- 72 sporttakken in zelfrapportage bij 4043 VL en NL volwassenen
- 41 sporttakken bij het NOC*NSF meldpunt (2001-2016)
- 26 sporttakken in strafzaken vermeld Vlaamse krantenartikels (2000-2016)

van **A**tletiek tot **Z**weefvliegen

Seksuele intimidatie in dans (cultuur/sport)

- <https://www.dance-teacher.com/theres-no-industry-safe-from-s-2498964342.html>

New York City Ballet leader retires amid sexual misconduct investigation

- Peter Martins says scandal 'exacted a painful toll on me and my family'
- Martins, 71, denies sexually harassing members of company, including dancers

Scottish ballet school closes after allegations of sexual misconduct

Prestigious Ballet West ceases operations following claims against former vice-principal

- Contactsporten?
- Vroege specialisatie sporten?
- Individuele sporten?
- Schaars geklede sporten?
- Sportculturen met ongelijke man-vrouw verhouding in machtsposities!

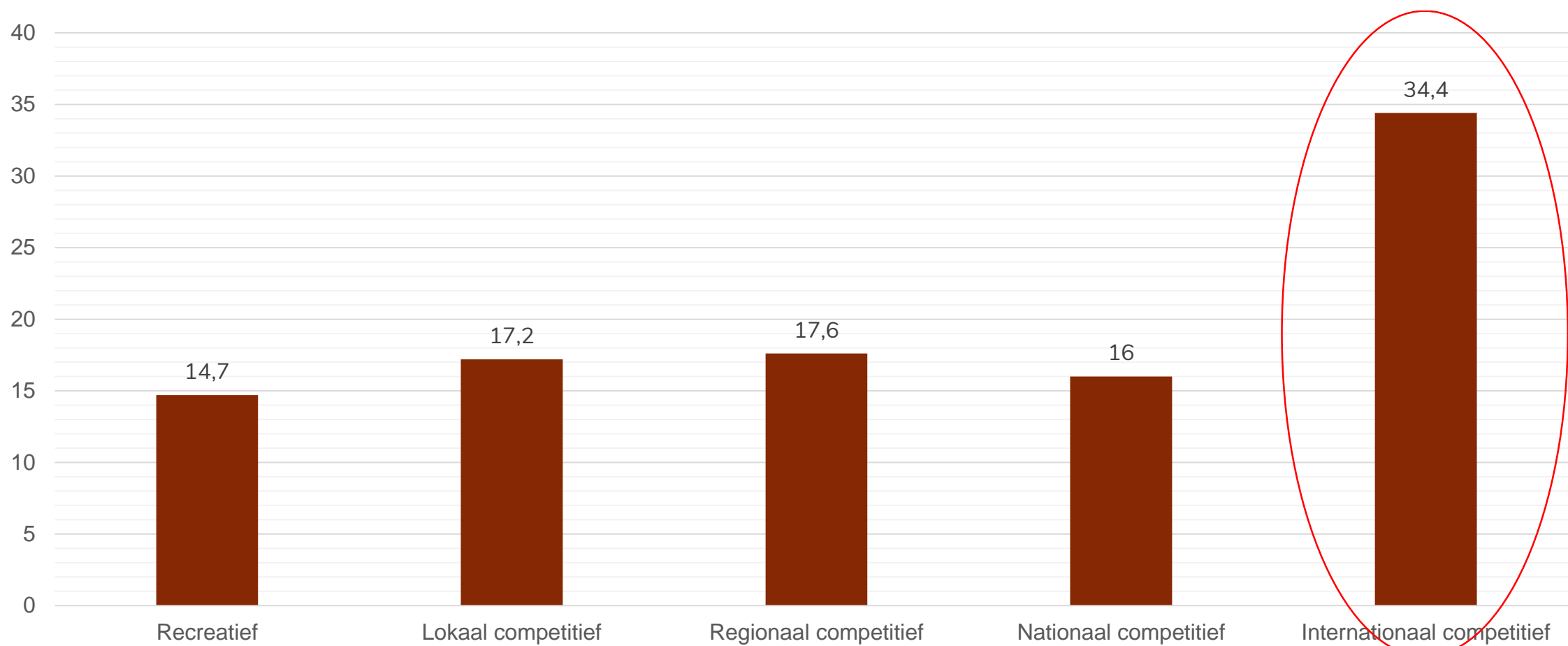
ONGELIJK SPEL

SEKSUEEL
GEWELD
IN DE
KINDER- EN
JEUGDSPOORT

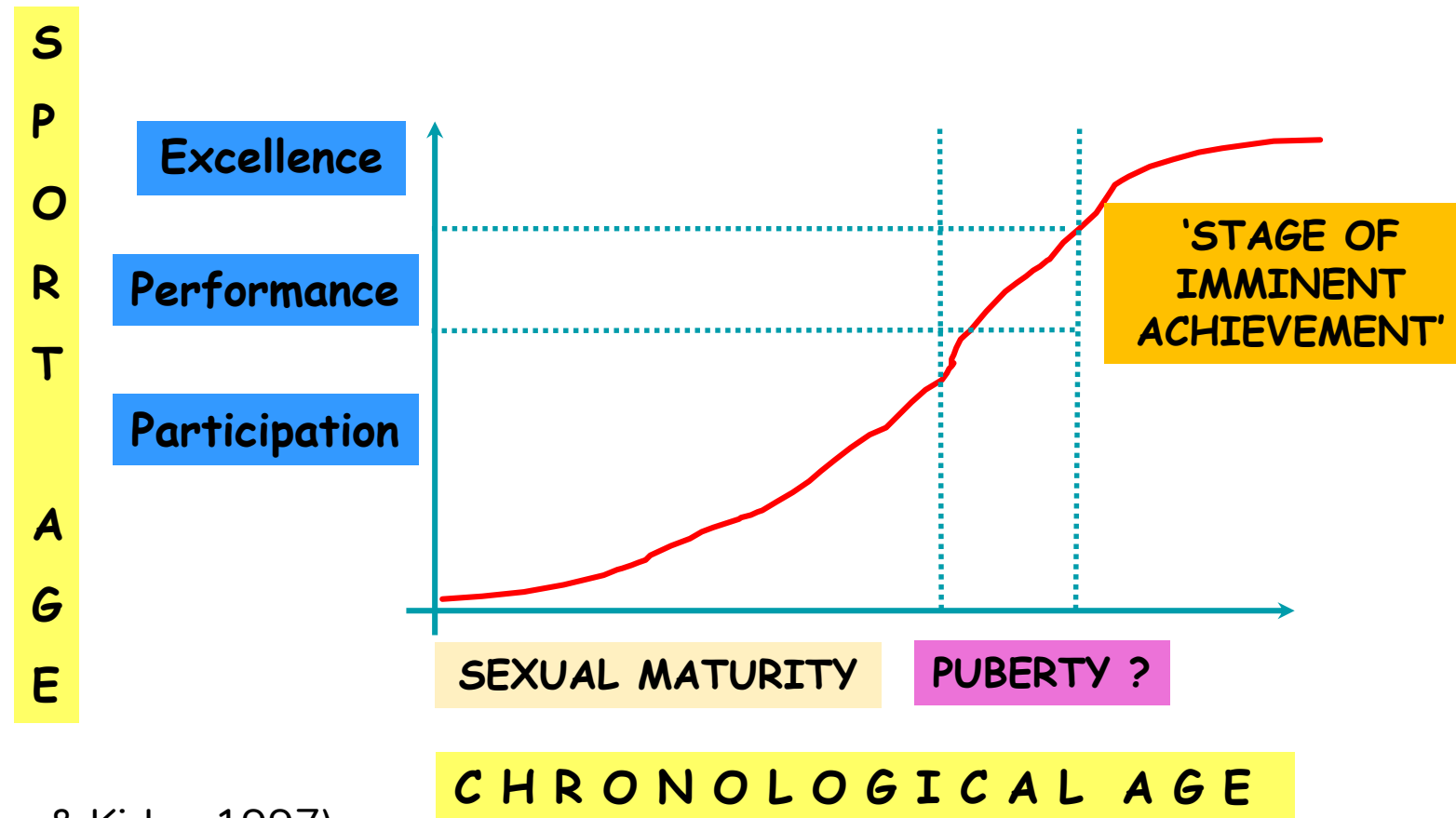

MYTHER
Dat gebeurt
alleen in topsport

Blootstelling aan SGG

Risicoleeftijd en sportniveau

(Brackenridge & Kirby, 1997)

ONGELIJK SPEL

SEKSUEEL
GEWELD
IN DE
KINDER- EN
JEUGDSPORT

MYTHE
Het is altijd de coach

Enkele krantenkoppen

“Leraar paardrijden dwong 15-jarig meisje tot orale seks“

“Tafeltenniscoach (52) beticht van seksueel misbruik minderjarige”

“Ex-basketbalcoach (20) niet veroordeeld voor stiekem filmen van z’n team“

“Jeugdcoach kon na zijn veroordeling nog een jaar lang voetballertjes trainen”

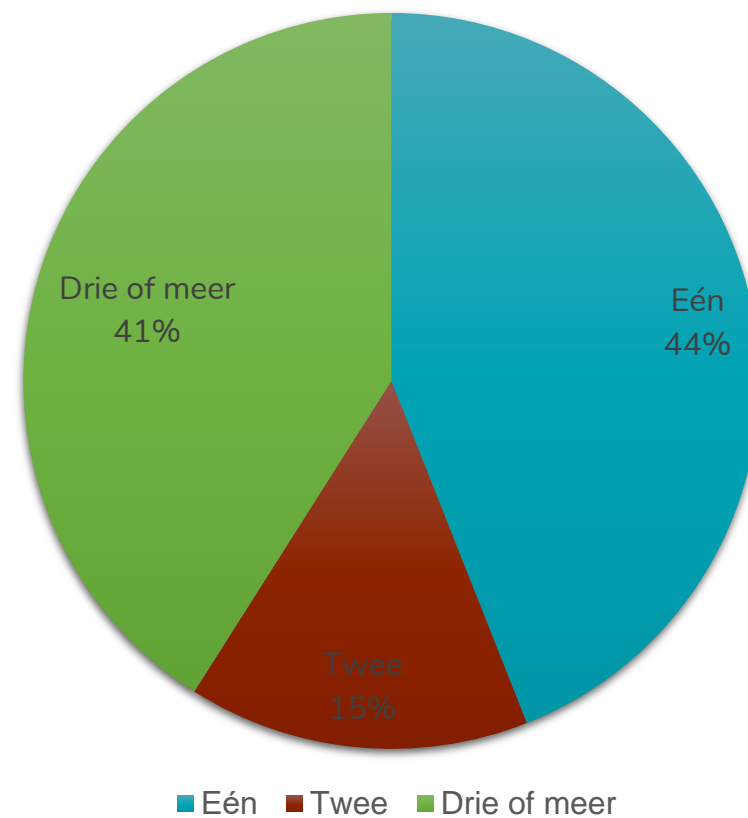
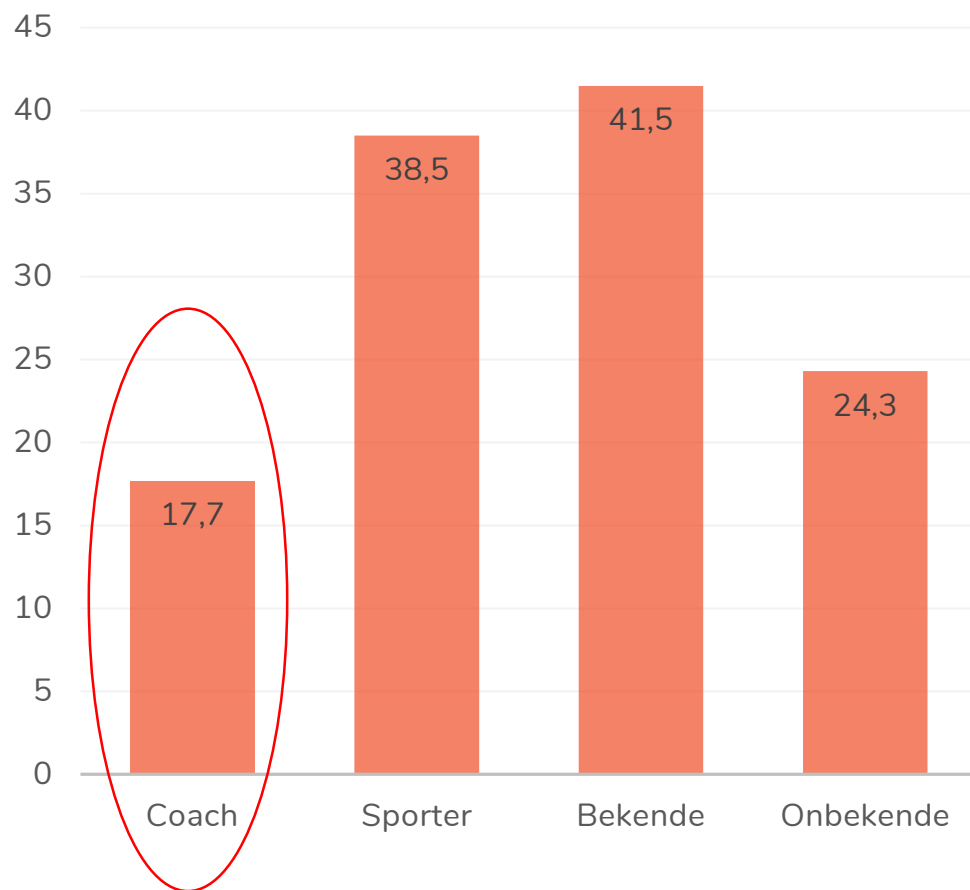
“Taekwondoleraar zwaarder gestraft voor zedenfeiten”

“Coach krijgt celstraf na stiekem filmen in kleedkamer”

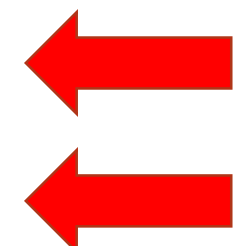
ACME MIDDLE SCHOOL

AND, REMEMBER,
DON'T TALK TO
STRANGERS and
ESPECIALLY NOT
TO COACHES!

Vooroordeel

		Sexual Violence (n=529)	
		OR	p
Perpetrator's sex	Male ^a		
	Female	0.909	0.756
	Both	0.851	0.536
Perpetrator's role	Coach	1.733	0.028
	Athlete	0.989	0.962
	Known other	1.651	0.015
	Unknown	1.077	0.760
Number of perpetrators	One ^a		
	More than one	1.696	0.011
Victim's sex	Male ^a		
	Female	1.247	0.227

ONGELIJK SPEL

SEKSUEEL
GEWELD
IN DE
KINDER- EN
JEUGDSPORT

MYTHER
Het gebeurt
altijd stiekem

Grooming: een voorbereidingsproces

Targetting potential victim

Observatie
Opportunities
Vriendschap
Test

Building trust and friendship

Speciale band
(cadeau, aandacht,
tijd, luisteren)
Consistent gedrag
'Voor wat hoort
wat' introduceren

Isolation

Geen toegang tot
anderen
Inconsistent
gedrag
Commitment
testen

Initiation

Graduele opbouw
Schuld, schaamte,
medewerking
oproepen

Opgelet!
Niet enkel het
potentiële slachtoffer
wordt gegroomd

Bystanding/Wegkijkgedrag

Toen ik een jaar of tien was, besloot hij dat het tijd werd om te controleren of mijn puberteit al was begonnen. Daarvoor werd ik op geregelde tijdstippen naar een hoekje van de sportzaal geroepen, waar hij met zijn handen in mijn turnpak voelde of ik al borsten of schaamhaar kreeg. Ik geneerde me dood en staarde de hele tijd naar de grond. Hij deed dat zonder blikken of blozen in een volle turnzaal. Dan zou het wel oké zijn zeker? Niemand had me trouwens ooit gezegd wat wel en niet kon tijdens zo'n training. We werden meerdere keren per week gewogen en gemeten. Wist ik veel dat dit er niet bij hoorde. Er greep ook niemand in.
(Gymnaste)

Nadat er getuigenissen van seksuele intimidatie en misbruik in het judo in de krant stonden, hoorde ik een trainer zeggen: 'In onze tijd gebeurde dat ook allemaal' - hij bedoelde de tijd waarin hij zelf judoka was - 'maar wij zwegen tenminste. Ze zouden die melders moeten straffen, dat is wat ze zouden moeten doen.'

(Judoka die anoniem wenst te blijven)

Reactieve bystanding vanuit standpunt trainer/lesgever

Fase 0: signalen van SGG

Fase 1: Trainer stelt vast, ontvangt melding of onthulling

- Bewust zijn van SGG
- Voorkomen, vormen en risicofactoren kennen
- Signalen kunnen opvangen

Fase 2: Trainer interpreteert de situatie als een probleem

- Beschikbare informatie kunnen verwerken
- De ernst van de situatie inschatten

Fase 3: Trainer voelt zich verantwoordelijk om er iets aan te doen

- Voelt zich verantwoordelijk voor het welzijn van zijn sporters
- Voelt zich verantwoordelijk om iets aan de situatie te doen

Fase 4: De trainer beslist wat te doen

- Kiest een gepaste reactie

Fase 5: De trainer onderneemt actie

- Benoemt en begrenst de situatie
- Confronteert de steller van het gedrag en verbiedt het gedrag
- Brengt de API/clubbestuur op de hoogte
- Gaat, indien wenselijk, een groeps- of individueel gesprek aan met betrokkenen
- Verifieert of de API het handelingsprotocol heeft opgestart

BIJ VRAGEN OVER GEWELD

HOME

BEL

MAIL

CHAT

WAT IS GEWELD

WAT DOET 1712

CONTACT

BEN JE -18

#KIJKNIETWEG

Kijk niet weg bij
grensoverschrijdend
gedrag

Bekijk de getuigenis

Het verhaal van Jolien (deel 2)

ONGELIJK SPEL

SEKSUEEL
GEWELD
IN DE
KINDER- EN
JEUGDSPORT

MYTHER

Als 't echt tegen zijn/haar
zin was, dan had hij/zij wel
iets gezegd

Waarom zwijgen ze?

Ik heb het nooit tegen iemand gezegd. Ik had ook geen idee dat het echt strafbaar was. Ik was dertien jaar en op dat vlak was ik heel onwetend. In die tijd kon je dat ook niet gewoon ergens subtiel opzoeken. Ik wist wel dat er geen bewijzen waren, en ik wist niet wat er zou gebeuren als ik een melding maakte. Ik vertelde ook aan mijn ouders nooit wat er gebeurd was. Zij dachten dat ik stopte omdat ik te veel blessures had.

(SOFIE, judo)

Ik was zo zo bang de hele tijd. Hij zei me vaak dat hij zelfmoord zou plegen als ik het zou vertellen. Hij zou van een brug springen.

(ANS, zwemmen)

Ik heb het heel lang kunnen verzwijgen. Ik weet ook niet hoe ik dat kon. Misschien schaamde ik me? Misschien twijfelde ik of het wel echt was gebeurd?

(SARAH, atletiek)

Ik twijfelde of ze mij wel zouden geloven. Het was zijn woord tegen mijne. Ik heb geen enkel bewijs.

(HILDE, gemeentelijke sporthal)

Op een bepaald moment zei mijn therapeut dat ik een klacht moest indienen voor wat er aan de gang was, maar dat deed ik niet. Als hij geen kickboksles meer mag geven, heeft het centrum geen coach meer en dan kan ik er niet meer gaan sporten.

(LIEN, kickboksen)

Ik dacht: 'Oké, dat is gebeurd, maar zo erg is het nu ook weer niet. Ik ben niet verkracht of zo.' Nu weet ik dat je dat wel zo kan noemen, maar op dat moment dacht ik dat ik dat beter gewoon kon vergeten. Ik wilde er eigenlijk niets meer mee te maken hebben.

(SARAH, atletiek)

Gevangen in een web

Ik wilde er ook tegen niemand iets over zeggen, omdat ik bang was dat ik dan zou moeten weggaan bij de club. Ik kwam veel te graag in de club om dat op het spel te zetten. Achteraf gezien was dat belachelijk, maar op dat moment betekende die club echt alles voor mij. Mijn trainer was ook altijd heel lief tegen mij, wat me in verwarring bracht. Nadat hij mijn intieme plekken had betast, vroeg hij steeds: 'Snuitje, ben je nu boos op mij?' Ik antwoordde daar nooit op. Ook lag ik na het misbruik soms te huilen, waarna hij mij vastpakte en zei dat ik niet moest huilen, dat het morgen weer een leuke dag zou worden. Zo troostte hij me dan. Voor mij werd dat stilaan heel normaal. Ik zei er nooit iets van. Achteraf ben ik daar wel boos om, dat ik het gewoon heb toegelaten.

(FEMKE, karate)

Sara, 28, atletiek

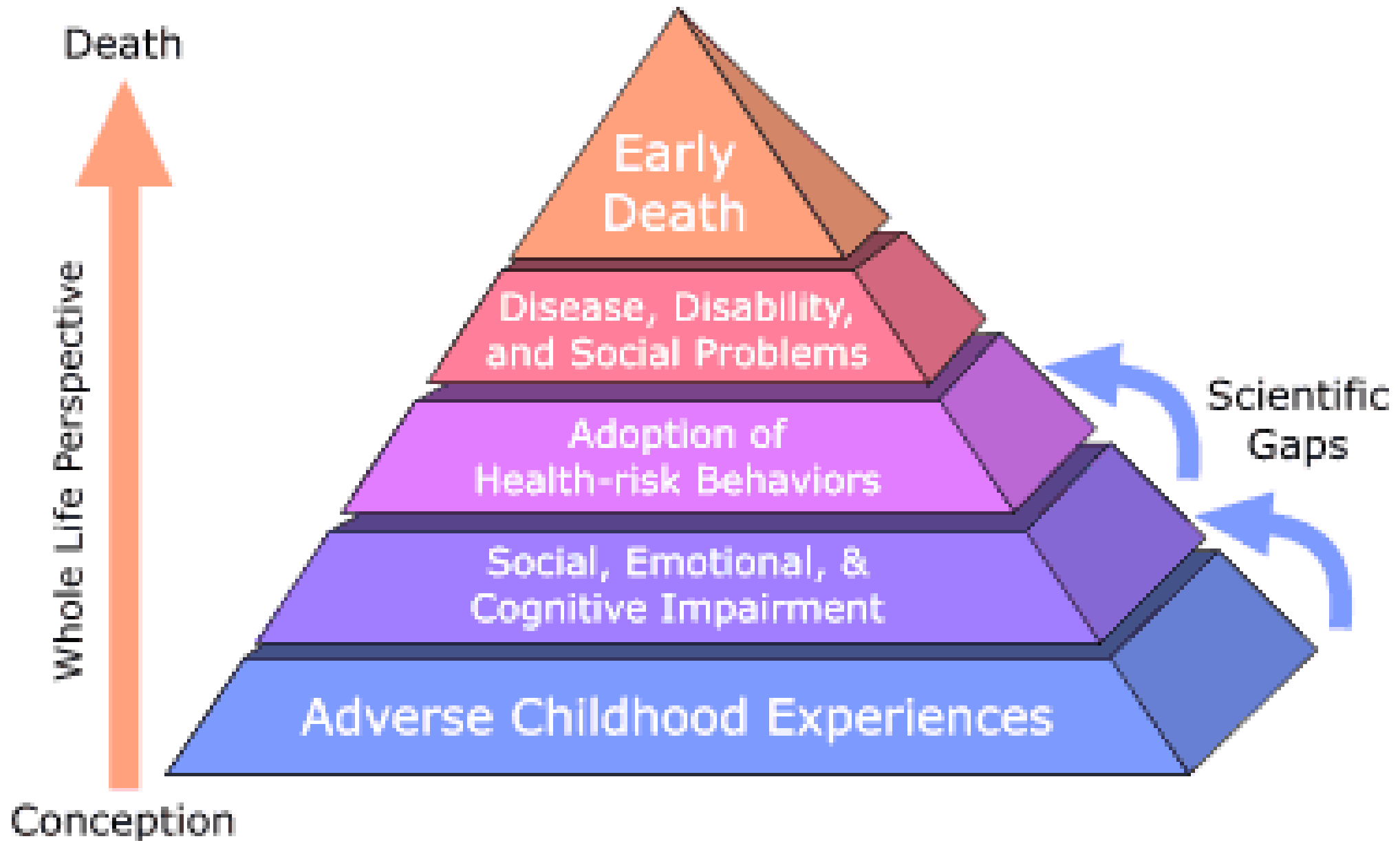
“...Tot verschillende van de meisjes een brief kregen om te getuigen in een zedenzaak tegen hem. Er volgde een proces maar geen veroordeling. Intussen zijn we 14 jaar verder en blijkt hij nog steeds meisjes lastig te vallen. Iedereen weet het en toch kan hij zijn gang blijven gaan.”

ONGELIJK SPEL

SEKSUEEL
GEWELD
IN DE
KINDER- EN
JEUGDSPORT

MYTHE
Elk slachtoffer is
levenslang
getraumatiseerd

Herstel in al haar facetten

Tijdens het proces ben ik gestopt met werken. Ik werkte in ploegen en op mijn werk was ik altijd alleen. Je zit daar dan alleen met je gedachten en je kan je niet concentreren. Ik ben even gestopt met werken en ik heb anderhalve maand in een depressie gezeten. Ik had nergens goesting in. Ik fotografeerde niet meer, ging niet meer vissen. Soms zat ik dan stilletjes in een hoekje wat te huilen, als niemand het zag. Je voelt dan echt van alles, frustratie, dat je tekortgeschoten bent als vader, als ouder. Ik heb in die periode een antidepressivum genomen. Ondertussen gaat het beter. Ik ben geleidelijk aan weer aan het werk gegaan. Als gezin zijn we er sterker uitgekomen. We hebben dat samen doorgemaakt en we hebben het samen tot een goed einde gebracht. Ongeacht wat er is gebeurd.

(DANNY, vader van Julie, zwemmen)

Ik overreageer ook nog altijd als mensen mij onverwachts aanraken. Dan slaak ik een kreet(je), spring ik twee passen verder, voel ik mijn hart kloppen en mijn ogen bliksemen. Dan krijg ik geregeld de opmerking 'Oei, slecht geweten?'. Ik lach dat dan wel weg en zeg bijvoorbeeld dat ik even in gedachten verzonken was in mijn eigen wereldje, maar dat knaagt achteraf toch telkens als zoiets gebeurt.

(MAUD, tennis)

ONGELIJK SPEL

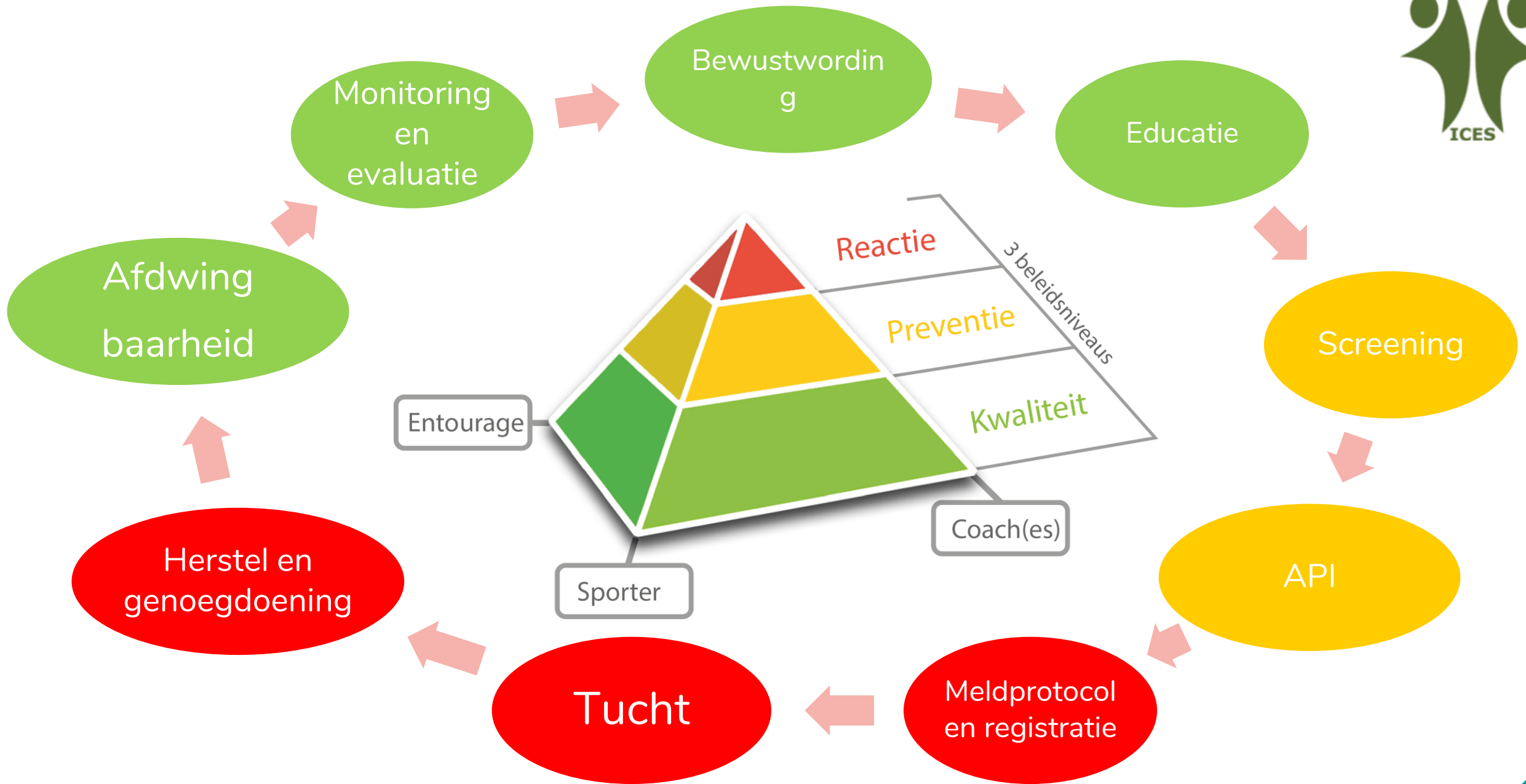
SEKSUEEL
GEWELD
IN DE
KINDER- EN
JEUGDSPORT

MYTHER

Als je een uittreksel
strafregister* hebt,
dan zit je goed

* zelf in te vullen

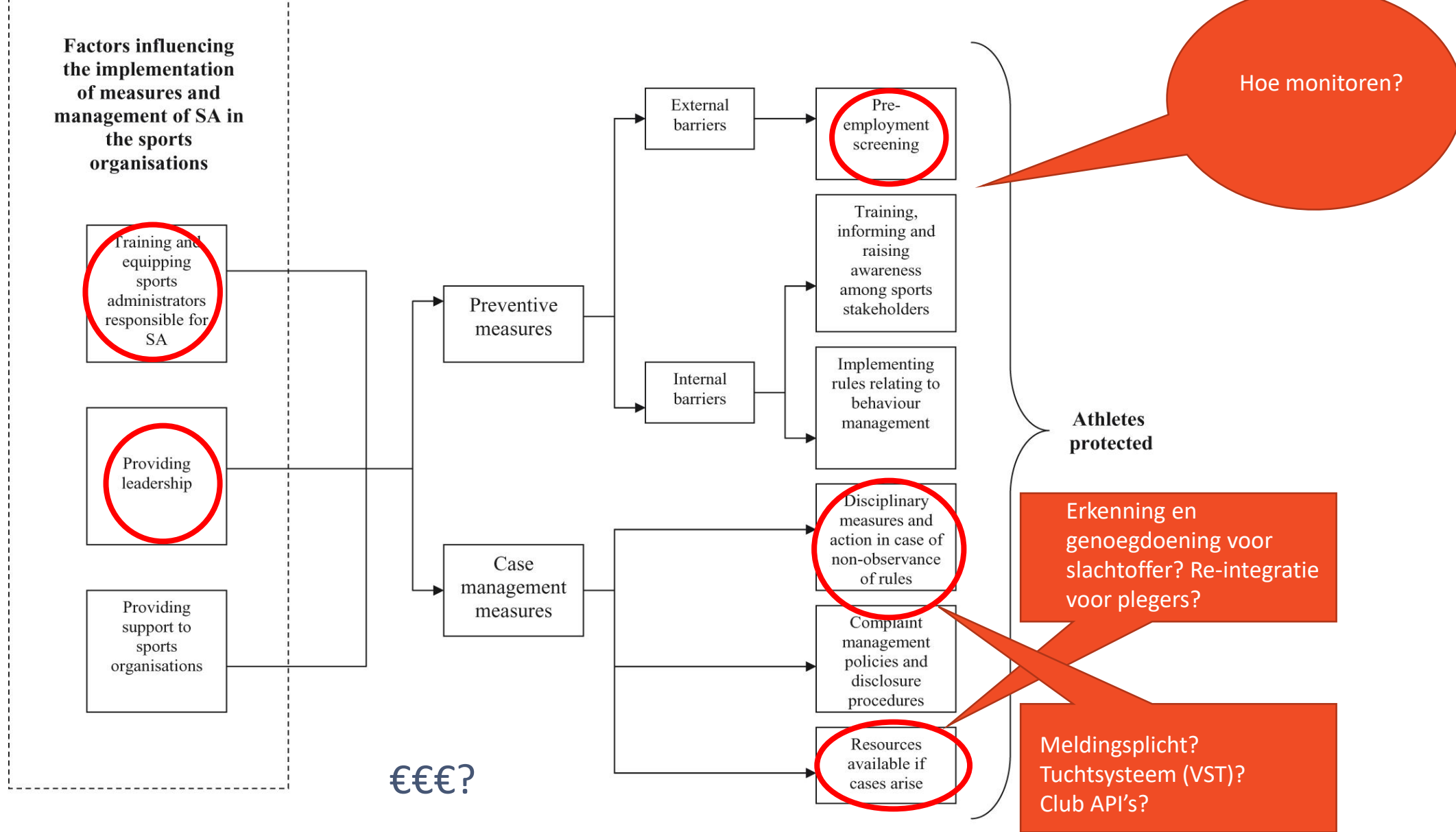

Figure 1. Sexual abuse (SA) prevention model for sports organisations

Sylvie Parent, 2011

Budget

Stof tot nadenken

Vergelijk even het budget voor de (inter-)nationale strijd tegen doping met het budget ter beschikking voor (child) safeguarding in sport...

If you pay peanuts...

Wat kan jouw club doen?

Door het zelf van zo dichtbij mee te maken, zie ik dat er veel gaten zijn in het beleid. De sportclubs hebben geen idee hoe ze een klacht van dit soort moeten aanpakken. Dat was duidelijk toen ze erg geschokt reageerden, niet wisten hoe ze de ouders het beste moesten inlichten en de voetbalbond niet op de hoogte brachten. Bovendien zijn er, volgens mij, ook bij justitie dingen fout gelopen. Ik kon de chatberichten zwart op wit tonen, maar er was geen strafrechtelijk feit gebeurd. Voor mij was het nochtans erg duidelijk dat de trainer Paolo aan het voorbereiden was op feiten. Misschien waren er wel feiten gebeurd, maar durfden de slachtoffers daar niet mee naar buiten te komen? Dan heeft justitie niet eens de moeite gedaan om dat aan het licht te brengen, wat toch haar taak is, denk ik.

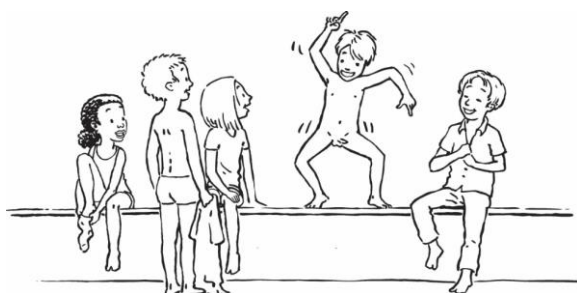
(LUT, moeder van Paolo, voetbal)

Alles begint met een gesprek

GROENE VLAG	GELE VLAG	RODE VLAG	ZWARTE VLAG
Bekijk/luister	Bekijk/luister	Bekijk/beluister	Bekijk/luister
Benoem	Benoem	Benoem	Benoem
Bevestig	Begrens	Verbied	Verbied
Leg uit	leid af	Leg uit	Leg uit
	Leg uit	Bemiddel/herstel	Bemiddel/herstel
	Observeer	Coach/verwittig	Straf, help of verwijf door
		Observeer goed	Observeer extra

- Meer praten, minder taboe (en meer meldingen!)
- Open communicatie vermijdt morele paniek/sociale onrust/believers vs non-believerskloof
- Beleving en engagement van de clubleden
- Empowerment van jonge sporters – desondanks: verantwoordelijkheid steeds bij volwassenen
- Kwaliteitsbeleid – ethisch management

Niet elke situatie van grensoverschrijdend gedrag is gelijk

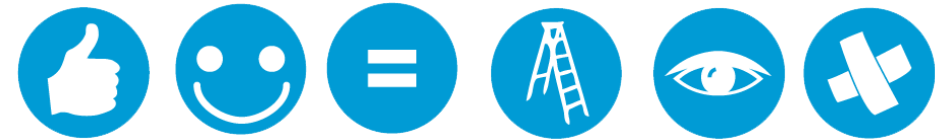
Milde vormen -> corrigeren en goede afspraken maken

Zwaarste vormen -> politie en professionele hulpverlening inschakelen

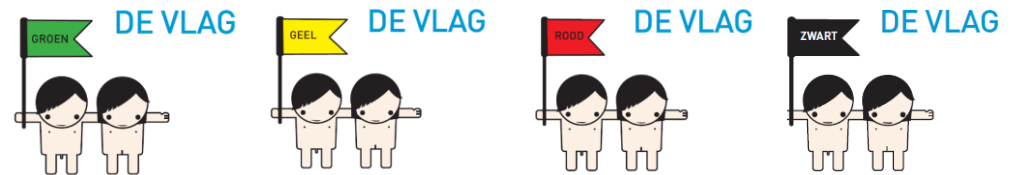
Breed spectrum dat daar tussen ligt -> Niet altijd gemakkelijk om in te schatten én om de juiste reactie te bepalen

Vlaggensysteem samengevat

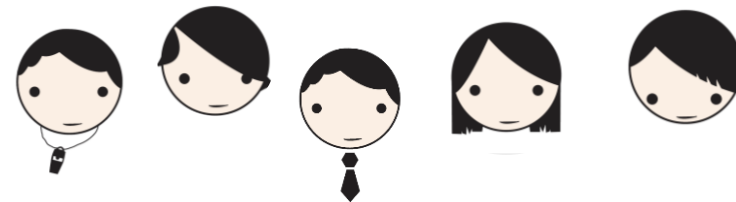
1. Situatie aftoetsen aan zes criteria

2. Vlag toekennen

3. Reactie bepalen

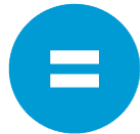
6 beoordelingscriteria

1. Toestemming (wederzijds)

2. Vrijwilligheid

3. Gelijkwaardigheid

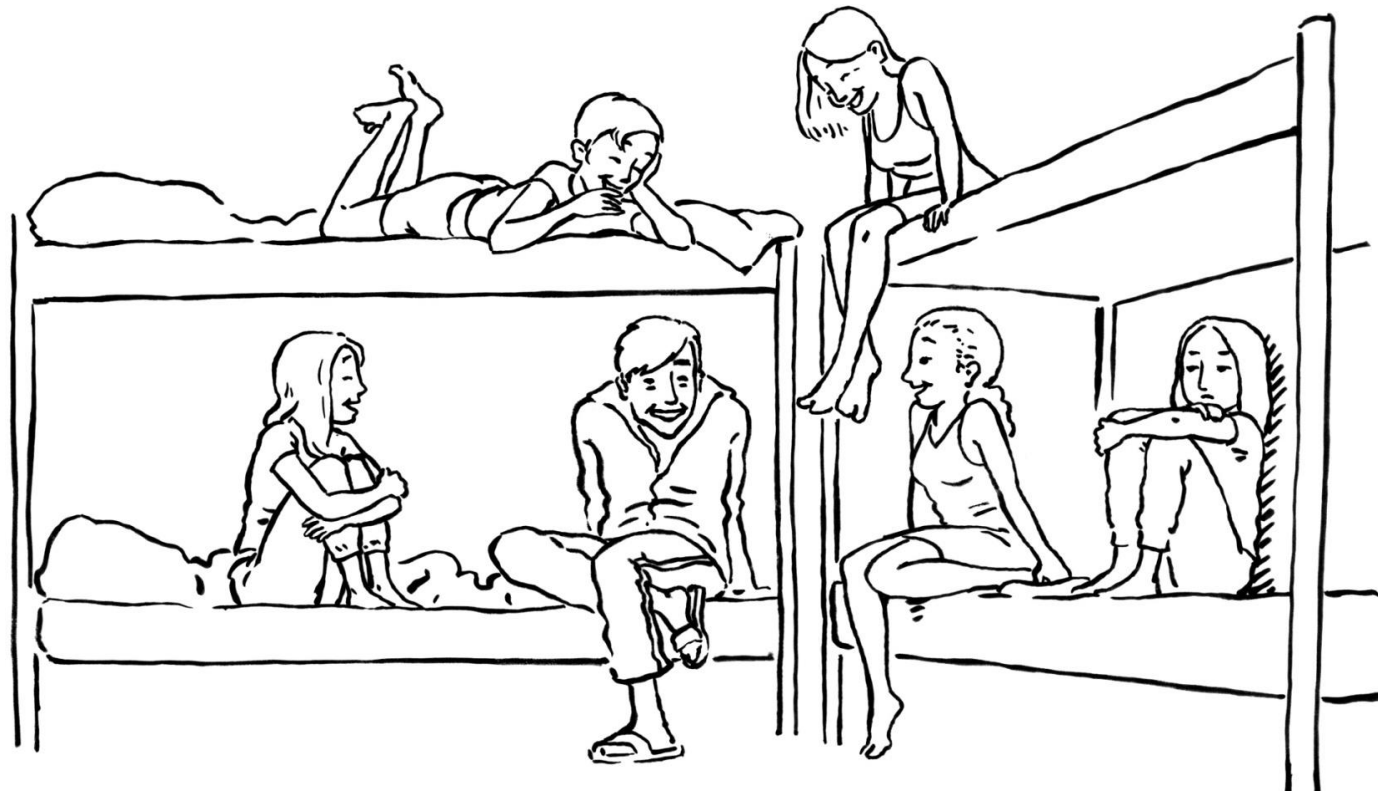
4. Leeftijd of ontwikkeling

5. Context

6. Zelfrespect

Een trainer(22j) zit vaak voor het slapengaan op de kamer van de meisjes(15-17j) te vertellen.

DE VLAG

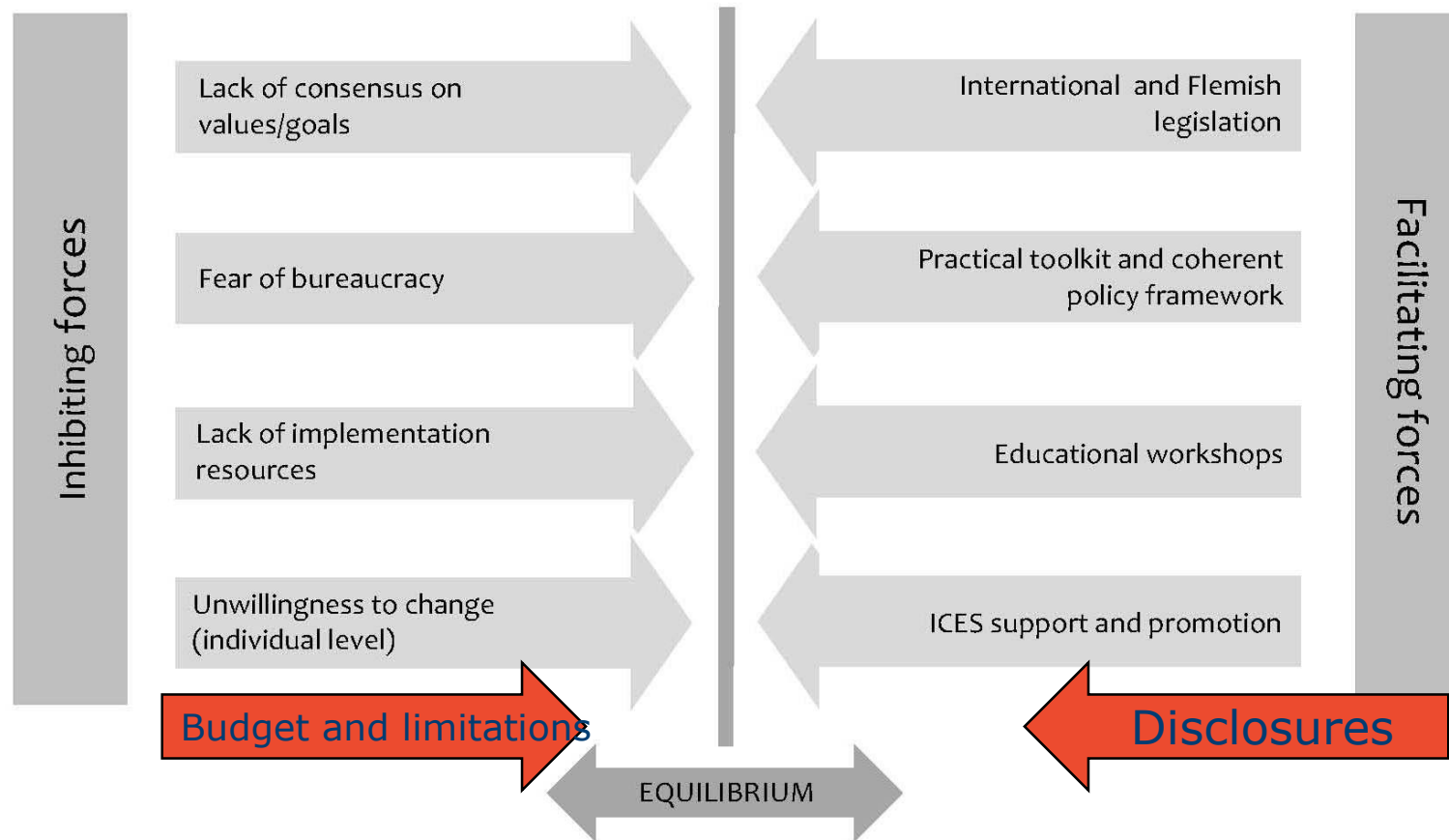
Toestemming: +/- oké
Vrijwilligheid: +/- oké
Gelijkwaardig: - oké
Ontwikkeling: + oké
Context: - oké
Zelfrespect: +/- oké

Kwalitatief clubbeleid

- 1 Formuleer een clubvisie
- 2 Stel aan API aan
- 3 Implementeer gedragscodes
- 4 Integreer een handelingsprotocol
- 5 Bepaal je aanwervingsbeleid
- 6 Organiseer vormingen
- 7 Informeer en verspreid

Verandering in jouw organisatie (Lewin's Theory of Change)

ICES tot uw dienst!

- Case ondersteuning
- Vormingen
  - ✓ Sport met Grenzen – het vlaggensysteem
  - ✓ Club-API
  - ✓ De SGG Toolkit
  - ✓ Tips voor Sportouders
  - ✓ Time Out tegen Pesten
  - ✓ Workshop Gedragscodes

The screenshot shows the ICES website interface. At the top is a green navigation bar with the ICES logo and links for 'IETS MELDEN?', 'OVER ONS', 'PROJECTEN', 'CONTACT', and 'ENGLISH'. Below this is a secondary menu with 'HOME', 'NIEUWS', 'KALENDER', 'THEMA'S EN AANPAK', 'AANBOD', and 'ONZE TOOLS'. Two buttons are visible: 'Bekijk onze thema's' and 'Bekijk onze aanpak'. The main content area shows a breadcrumb trail: 'Home > Thema's en aanpak > thema: Seksueel grensoverschrijdend gedrag'. On the left is a sidebar menu with options: 'omschrijving', 'instrumenten', 'vrije praktijken', 'organisaties', and 'meer weten'. The main content features a photograph of a locker room and the title 'Seksueel grensoverschrijdend gedrag'. Below the title is a definition: 'Seksueel grensoverschrijdend gedrag is elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering, in verbale, non-verbale of fysieke zin, waarbij niet wordt voldaan aan één of meerdere van zes criteria (wederzijdse

Conclusie

1. SGG is een wijdverspreid en divers fenomeen in de Vlaamse sport. Nog te weinig zicht op: peer to peer, sporter vs coach, coach vs coach
2. SGG leidt tot psychische problemen, maar ook fysieke, sociale en sportgerelateerde problemen
3. Luisteren naar en erkennen van slachtoffers brengt dieper inzicht en kan dialoog en beleid activeren
4. Kantelpunt wat betreft leiderschap en partnerschap in de sport
5. Elke verandering begint bij jezelf... Start het gesprek in jouw club!

Meer lezen?

<https://www.aspeditions.be/nl-be/book/ongelijk-spel/16552.htm>

- MYTHE 1** In mijn sport gebeurt dat niet
- MYTHE 2** Het gebeurt alleen in de topsport
- MYTHE 3** Het overkomt alleen meisjes en vrouwen
- MYTHE 4** Het is altijd de coach
- MYTHE 5** Als je ze niet hebt aangeraakt, heb je niets misdaan
- MYTHE 6** Het gebeurt altijd stiekem
- MYTHE 7** Elk slachtoffer van seksueel geweld is levenslang getraumatiseerd
- MYTHE 8** Als je een gedragscode hebt, ben je in orde
- MYTHE 9** Je kunt er best over zwijgen
- MYTHE 10** Dat is mijn probleem niet!

Tine.Vertommen@thomasmore.be

Link naar PANO aflevering:
[https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/11/08/pano-
-vuil-spel--slachtoffers-seksueel-geweld-
in-de-sport-doorbr/](https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/11/08/pano-vuil-spel-slachtoffers-seksueel-geweld-in-de-sport-doorbr/)
